

“Terherne - Eilân yn de fryske marren”

**dorpsvisie
2024-2034**

<u>Inhoudsopgave:</u>	bladzijde	2
Voorwoord		3
Inleiding		3
1. Terherne tot nu toe		4
2. Hoe Terherne er uitziet in 2034		5
2.1 Voorzieningen		5
2.2 Recreatie en toerisme		6
2.3 Economie en werkgelegenheid		6
2.4 Duurzaamheid en energie		7
2.5 Natuur		8
2.6 Verkeer en veiligheid		9
2.7 Wonen in Terherne		9
2.8 Overige		10
Nawoord		10
Bijlage 1: Activiteitenoverzicht (matrix)		11
Bijlage 2: Feitenoverzicht		14
2a: Overzichtskaarten		14
2b: Bevolkingssamenstelling		15
2c: Sociale kaart Terherne		16

Voorwoord

In oktober 2023 heeft het Plaatselijk Belang de Werkgroep Dorpsvisie Terherne gevormd met als doel een geactualiseerde dorpsvisie samen te stellen voor ons prachtige en levendige dorp. De huidige dorpsvisie loopt tot 2024. Met de inzet van een groep betrokken inwoners is er hard gewerkt aan dit document. Veel zaken vanuit de bestaande dorpsvisie zijn gerealiseerd. Maar er zijn ook onderwerpen die nog steeds van belang zijn voor Terherne en zijn inwoners om aandacht aan te besteden. De deelnemers in de werkgroep vertegenwoordigen de verschillende leeftijdsgroepen in het dorp.

De nieuwe dorpsvisie voor de periode 2024 tot 2034 ligt nu voor ons. Als een aanzienlijk deel van wat hierin beschreven staat werkelijkheid wordt, kan ons dorp in 2034 dienen als een voorbeeld voor vele andere dorpen. De kans op succes is aanzienlijk, gezien het gemêleerde gezelschap dat aan deze visie heeft gewerkt. Maar nu begint het echte werk: de implementatie. Dit zal geen eenvoudige opgave zijn, maar het brede draagvlak zal zeker bijdragen aan het realiseren van de voorgestelde ideeën.

Met trots presenteren we het resultaat van al deze inspanningen: de nieuwe Dorpsvisie van Terherne (2024-2034).

Anke van der Meer
Jorrit Hoekstra
Jendrik de Vries
Hillebrant Idsinga
Anneke Bouman
Dies van Vemde
Gerrit Faber
Arend Kiers
Tsjoltsje Roelevink

Inleiding

Het is hoog tijd voor een nieuwe dorpsvisie van Terherne. De huidige kende een looptijd van 10 jaar die in 2024 afloopt. Deze nieuwe dorpsvisie 2024-2034 is tot stand gekomen in samenwerking met veel inwoners, zowel permanent als recreatief, van Terherne.

Deze dorpsvisie is in een aantal stappen tot stand gekomen:

Allereerst heeft de Werkgroep Dorpsvisie Terherne de bestaande dorpsvisie grondig doorgelezen en zijn onderwerpen die in de afgelopen tien jaren al zijn gerealiseerd er uitgehaald. Nieuwe ideeën zijn door de werkgroep opgehaald en toegevoegd en de tekst van de bestaande visie is herschreven naar de gewenste situatie in 2034.

Dit concept is gedeeld met een aantal verenigingen en organisaties in Terherne zoals bedrijvenvereniging DebúT, Terhernster Enerzjykoöperaasje De Poask, watersportvereniging Onder Ons, gymnastiekvereniging Voorwaarts en Plaatselijk Belang Terherne. Zij hebben de mogelijkheid gehad om wijzigingen en toevoegingen aan te brengen.

Vervolgens is de concept dorpsvisie verspreid via de Terhernster dorpsmail en via de website terherne.nl zodat iedere Terhernster er kennis van heeft kunnen nemen. En afsluitend is er een

openbare Dorpsvisie-bijeenkomst georganiseerd in dorps huis De Buorkerij waarin verdere suggesties voor aanvulling van de dorpsvisie naar voren zijn gebracht. Hierna heeft Plaatselijk Belang de Terherne Dorpsvisie definitief vastgesteld en gepubliceerd.

Hoofdstuk 1 schetst de historische ontwikkeling van Terherne, met een overgang naar de huidige situatie. Hoofdstuk 2 werpt een blik op de toekomst van Terherne. In de conclusie, te vinden in hoofdstuk 3, wordt aangegeven hoe deze toekomstvisie gerealiseerd kan worden. De bijlagen bevatten een matrix met concrete actiepunten en een overzicht van de feiten over Terherne anno 2024.

1. Terherne tot nu toe

Gelegen aan de Snitsermar, dankt Terherne zijn naam aan zijn strategische ligging "op de hoek". Dit charmante dorp ontstond als het eindpunt van landverkavelingen in de twaalfde eeuw, omringd door water en lang geïsoleerd als een eiland. Het landschap werd ook toen al gekenmerkt door uitgestrekte weilanden, kronkelende waterwegen en een weelderige natuurlijke omgeving die het leven van de eerste bewoners vorm gaf.

Op 2 maart 1845 bracht de komst van de eerste predikant, per overdekte wagens over het ijs vanuit Akkrum, een opmerkelijke gebeurtenis teweeg, aangezien rijtuigen voorheen een zeldzaamheid waren in Terherne. De dorpsbewoners keken met verwondering toe hoe de nieuwe predikant zijn intrede deed, wat een teken was van verandering en vooruitgang in het anders zo rustige dorp.

Pas in 1857 verbindt een grindweg Terherne met Akkrum en Oude Schouw, gevolgd door de "Rijksstraatweg" naar Joure in 1908. Deze nieuwe verbindingen brachten een nieuw tijdperk van handel en transport naar Terherne, waardoor de economie bloeide en de gemeenschap zich verder kon ontwikkelen.

De bewoners van Terherne leefden van landbouw, scheepvaart en visserij, gedurende de bloeiperiode van de Friese handelsvaart in de achttiende eeuw. Met tussen de 40 en 50 kof- en smakschippers getuigt Terherne van een rijke maritieme geschiedenis, waarvan enkele zeilende boerenpramen bewaard zijn gebleven. Deze schepen waren essentieel voor het transport van goederen en dienden als het levensbloed van de lokale economie.

Sinds de jaren zestig heeft waterrecreatie de hoofdrol opgeëist als belangrijkste bron van inkomsten, met de ontwikkeling van een recreatiegebied rondom een nieuwe sluis en pier. Terherne is uitgegroeid tot een belangrijke trekpleister voor toeristen in Friesland. De kalme wateren rondom Terherne trekken jaarlijks duizenden bezoekers die genieten van zeilen, kanoën, vissen en andere watersportactiviteiten.

De roem van Terherne als Kameleondorp is wijdverspreid, waar de boeken van Hotze de Roos tot leven komen. Bezoekers kunnen de sfeer van de boeken ervaren op het Kameleon-eiland en in de Kameleonboerderij en zelfs de personages ontmoeten. In 2000 behaalde Kameleondorp Terherne een gedeelde tweede plaats in de strijd om de Europese Dorpsvernieuwingsprijs, wat de erkenning van de unieke charme van het dorp onderstreept.

Watersport blijft de motor van Terherne, met toerisme als belangrijke werkgever. Het bloeiende verenigingsleven zorgt voor het hele jaar door bruisende activiteiten, waardoor Terherne een levendige en geliefde bestemming blijft voor zowel bewoners als bezoekers. De

gemeenschap van Terherne is trots op zijn rijke geschiedenis en kijkt vol vertrouwen uit naar een toekomst vol groei en welvaart.

Terugkijkend naar de dorpsvisie 2013-2023 is het goed om te zien dat er veel zaken uit deze dorpsvisie in de afgelopen tien jaren zijn gerealiseerd. Terherne is aangesloten op glasvezel, het fietspontje naar Terzoolsterzijl is er gekomen en is met zo'n 30 000 overzetten per jaar een groot succes. De sportfaciliteiten bij de skeelerbaan zijn uitgebreid met het fitness park, er zijn zo'n zeventig fruitbomen geplaatst, er zijn kijkkasten, en onze basisschool Bloei is behouden gebleven en bloeit.

Een punt van zorg bij het vergelijken van 2013 met 2024 is de afname van het aantal inwoners, en met name de grote afname van het aantal jongeren. De bevolking is met 15% afgenomen van 840 naar 708 inwoners, het aantal jongeren tot 20 jaar oud is bijna gehalveerd van 190 naar 98. Terherne heeft en houdt een grote behoefte aan gezinnen met kinderen.

2. Hoe Terherne er uitziet in 2034

Terherne heeft niet stilgestaan in de jaren 2024 tot 2034. De gemeenschap heeft actief veranderingen doorgevoerd en heeft daarbij aandacht besteed aan het behouden van de aspecten die de bewoners koesterden.

Gelegen in het hart van het waterrijke Friesland, is Terherne uitgegroeid tot een vooraanstaand watersportcentrum met prima faciliteiten en accommodaties. Deze locatie trekt zowel jongeren als ouderen aan die hier een scala aan activiteiten kunnen vinden.

"De Mienskip", het gemeenschapsgevoel in het dorp, is verder versterkt door de toename van het aantal evenementen en verenigingsactiviteiten in dorps huis De Buorkerij, op school, op de skeelerbaan en door het hele dorp. Samen met het bouwen van betaalbare huur- en koopwoningen binnen de bebouwde kom – inbreiding – heeft dit ervoor gezorgd dat het aantal jongeren en het aantal gezinnen met kinderen is toegenomen.

Kameleon Terherne en de vaartochten over de poelen blijven enorm populair bij mensen van alle leeftijden, waardoor Terherne bekend staat om zijn bijzondere en leuke activiteiten. Het 'Kameleondorp' is een bekende naam van Groningen tot Maastricht, met veel schoolreisjes en groepen die hier naartoe komen.

Dankzij het bloeiende toerisme zijn er nog steeds tal van voorzieningen beschikbaar om aan de behoeften van bezoekers en inwoners te voldoen. Terherne blijft een levendige en gastvrije bestemming voor een breed publiek.

2.1 Voorzieningen

Voor de jeugd biedt Terherne diverse attracties, zoals het Kameleoneiland en de Kameleonboerderij. De skeelerbaan wordt het hele jaar door gebruikt voor verschillende activiteiten. Het middenveld verkeert in uitstekende staat en biedt volop mogelijkheden voor sport, zowel georganiseerd als voor de jeugd zelf. Tijdens de zomermaanden wordt er jaarlijks zand gestort voor een potje beachvolleybal.

Het dorps huis "De Buorkerij" fungeert als het bruisende hart van de gemeenschap, zowel voor de inwoners als voor de gasten. Vanwege de vele activiteiten in het dorp wordt deze locatie veel gebruikt voor feesten en bijeenkomsten.

Terherne staat bekend als een watersportdorp met uitstekende voorzieningen. Er zijn voldoende hoogwaardige jachthavens met moderne faciliteiten, inclusief voorzieningen voor mindervaliden. Het onderhoud op het gebied van watersport, tanken en de verwerking van vuilwater is goed geregeld.

Er zijn tal van horecagelegenheden die zich richten op zowel passanten als verblijfstoeristen, maar ook de lokale bewoners maken er graag gebruik van. De winkels bieden een breed scala aan producten, van broodjes tot kleding.

Terherne heeft veel te bieden voor gezinnen met jonge kinderen, met een toereikend aantal huurwoningen dat gebouwd is om aan de vraag te voldoen. De basisschool floreert. Het dorp blijft aantrekkelijk voor allerlei doelgroepen, inclusief jongeren die van plan zijn om er te blijven wonen en een gezin te stichten.

Het 'mienskijsgevoel' is sterk in Terherne, waarbij burens elkaar helpen met verschillende taken, variërend van het brengen van iemand naar de huisarts tot het verzorgen van maaltijden. De gemeenschap blijft levendig en ondersteunend voor elkaar.

2.2 Recreatie en toerisme

Er is gelegenheid om te varen, aan te leggen en te verblijven op locaties, die zijn voorzien van de faciliteiten die nodig zijn in de huidige tijd. Er zijn voldoende aanlegplaatsen in het centrum en voor de watersporter is er ruimte om aan te leggen aan de steigers rondom ons dorp en aan de eilandjes in de Poelen. De brug in het centrum van het dorp over de "Alde Sânsleat" is opgehoogd zodat sloepen en andere bootjes dwars door het dorp kunnen varen. De grootste vrachtschepen mogen niet meer over de Terhernster Poelen varen waardoor de afslag van eilandjes en oevers tot staan is gebracht en de veiligheid op het water is toegenomen. In het dorp wordt service aangeboden voor de watersporter en de passant. Daarnaast kunnen de bezoekers kennismaken met culturele activiteiten. Door optredens, activiteiten en expositie, wordt de belangstelling van liefhebbers van kunst en cultuur getrokken. Er worden diverse activiteiten in het kerkgebouw gehouden. Het centrum, bij de brug over de "Alde Sânsleat", straalt gezelligheid en nostalgie uit. De vele terrasjes en het winkelaanbod zijn gericht op de toeristen en bewoners. De veerpont Terhernster Veer voorziet nog steeds in een grote behoefte.

2.3 Economie en werkgelegenheid

De economie en werkgelegenheid van Terherne steunt op drie belangrijke pijlers: watersport, dagtoerisme en verblijfstoerisme. Er is een gezonde balans tussen bedrijfsruimte en woongelegenheid.

Dankzij ondernemers die inspelen op het verblijfstoerisme is het aantrekkelijk om het hele jaar door in ons dorp te verblijven, ook buiten het hoogseizoen. Het project "Terherne Xtra op

‘e kaart’ heeft ervoor gezorgd dat er het hele jaar door activiteiten zijn. Er is een historische wandelroute en een fietsroute door de streek. Lokale boeren leveren streekproducten die te koop zijn in diverse winkels en op boerderijen. Sommige boeren hebben hun bedrijven opengesteld, waardoor iedereen kan kennismaken met het boerenleven. In de zomermaanden wordt er regelmatig een boerenmarkt gehouden in het centrum, waar ook lokale producten worden verkocht, inclusief zelf gerookte paling van de plaatselijke visser. Deze delicatessen blijft populair en wordt nog steeds geserveerd in diverse restaurants.

De bewegwijzering is duidelijk en wijst passerende watersporters naar de faciliteiten in ons dorp. Ook rond het dorp zijn informatieborden geplaatst. Terherne is goed bereikbaar via de weg, met vermeldingen op de afritten van zowel de A6 als de A32 snelwegen. Hierdoor weten toeristen ons dorp gemakkelijk te vinden, zowel over het water als over land.

2.4 Duurzaamheid en energie

Terherne is bijna helemaal van het gas af en dat is vooral te danken aan het warmtenet dat is aangelegd in het oude dorp, en de buurten “Tusken de Brêgen” en Kûpersleantsje en omstreken. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad om het voor elkaar te krijgen, maar doordat het dorp er massaal achter ging staan is het toch gelukt. De bron voor de warmte is aquathermie, die de warmte uit het oppervlaktewater haalt. En dat warmtenet opent vele mogelijkheden voor de toekomst. Terherne trekt nu al veel publiciteit nu de financiering rond is om een de seizoenswarmtebuffer te gaan bouwen die uniek is in de wereld. Met een thermos-tank drijvend in de diepe vijver, die dicht bij het dorp zal worden gegraven. De aquathermie centrale kan dan immers ook bij mooi weer als er geen warmtevraag is, maar tegelijk de stroom spotgoedkoop is, volop draaien en de warmtebuffer bijna gratis opwarmen. In de wijken om deze oudere buurten heen is men individueel, of in kleine groepen ook grotendeels op warmtepompen overgestapt en ook vaak ook op basis van aquathermie. Want ja, elk huis staat hier tenslotte rechtstreeks aan het water. Alleen bij Louwer om’e tún is een lokaal warmtenetwerkje aangelegd.

Er zijn op ettelijke plaatsen in Terherne buurt-batterij-hubs uit de grond gestampt waar een stuk of wat huizen op zijn aangesloten. Het is een groot succes, want de zonnedaken leveren vaak stroom als iedereen lekker lui in de tuin zit en niemand stroom gebruikt, terwijl ’s avonds als men aan het koken is in hun ‘inductiekeukentjes’ de opgeslagen stroom uit de buurtbatterij wel erg welkom is. En ook ’s winters, als recreatiewoningen vaak leeg staan, leveren ze voor een laag tarief stroom aan de vaste bewoners in hun buurt. Iedereen blij en wat bevordert het de “mienskipszin”.

Hoewel er vele openbare laadpalen in en rond het centrum van Terherne staan, is dat in de zomer nog niet toereikend voor de vele toeristen die ons dagelijks bezoeken. En ondanks dat er in de passantenhavens wel genoeg laadpalen zijn voor de boten, wordt de roep naar laadpalen op de Marrekritesteigers ook steeds groter. Dat is nog een nieuw fenomeen. De prototypes van de geluidloze windmolentjes en batterijunits in de buurt van deze steigers leveren veel waardering op, maar ze kunnen bij lange na niet voldoen aan steeds groeiende vraag. Maar wat zijn ze mooi ontworpen. Je hoort ze niet en ziet ze bijna niet eens staan, zo mooi passen ze in het natuurlijke landschap. Maar ja, de pleziervaart vaart steeds meer op elektriciteit en dat moet wel mogelijk zijn.

De zonnedaken op de schiphuizen van de grote havens zijn niet bij machte om genoeg stroom te leveren voor het hele dorp. Er wordt getracht om 2 grote windmolens te realiseren langs de

Wetering, maar dat wordt een project van hele lange adem. Wat mooi dat het hele dorp zich er zo sterk voor maakt.

2.5 De natuur

De natuur wordt hier goed onderhouden en geeft een nette indruk, bijvoorbeeld langs de toegangswegen en langs de Snitsermar waar alles schoon en opgeruimd oogt.

De "vensters op het meer" blijven in gebruik en worden onderhouden door de jeugd. Deze kijkkasten staan verspreid door het hele dorp, van het Kûpersleantsje via de Syl, over de pier en langs het schelpenpad.

De talrijke dorpsfruitbomen leveren fruit aan de dorpsbewoners. Het nieuwe volkstuincomplex wordt goed onderhouden en biedt allerlei seizoensgroentes.

Door regelmatige of jaarlijkse schoonmaakacties houden dorpsbewoners, van jong tot oud, de bermen en oevers schoon van zwerfafval.

2.6 Verkeer en veiligheid

Overall is er voldoende verlichting en duidelijke belijning, wat bijdraagt aan een veilig gevoel. Voetgangers en fietsers kunnen zich veilig verplaatsen dankzij heldere wegmarkeringen die voor alle weggebruikers duidelijkheid scheppen. Ook voor mindervaliden en ouders met kinderwagens is het nu mogelijk om langs de hoofdwegen te wandelen. Er zijn voldoende parkeerplaatsen beschikbaar in het dorp.

De bedieningstijden van de bruggen zijn verruimd, Het toenemende zware vrachtverkeer door Terherne is verminderd dankzij borden met beperking van de asdruk voor de brug over de Alde Sânsleat.

Naast veranderingen voor het wegverkeer zijn er ook aanpassingen gedaan voor het scheepvaartverkeer. De beroepsvaart door de Nieuwe Zandsloot vaart op bloktijden en de grootte van deze beroepsschepen is maximaal klasse IV zodat in de zomermaanden de waterrecreatie zo min mogelijk hinder van de beroepsvaart ondervindt.

2.7 Wonen in Terherne

Deze paragraaf is een samenvatting van de Woonvisie Terherne 2022-2032, zoals vastgesteld in 2022.

Terherne is een aantrekkelijk dorp om in te wonen vanwege diverse redenen. Allereerst is de omgeving en natuur uniek, met Terherne als eiland te midden van het Friese merengebied en omringd door natuurgebieden. Deze prachtige omgeving kan gemakkelijk verkend worden per fiets, boot of te voet. Daarnaast kenmerkt Terherne zich door een sterke sociale structuur en cohesie, waarin inwoners elkaar ontmoeten en verbondenheid ervaren. Dit wordt ondersteund door diverse dorpsactiviteiten en een rijk verenigingsleven. Ten slotte biedt Terherne een

breed scala aan voorzieningen, waaronder basisvoorzieningen als supermarkt, school en sportfaciliteiten, maar ook snel internet en goede bereikbaarheid via openbaar vervoer en snelwegen.

Deze aantrekkelijkheid van Terherne trekt verschillende doelgroepen aan. Jongeren worden aangetrokken door de sociale cohesie, gezelligheid en voorzieningen, met betaalbare starterswoningen beschikbaar. Gezinnen waarderen de ruimte, sociale samenhang en basisvoorzieningen, waaronder de school, terwijl Terherne ook een veilige omgeving biedt voor kinderen. Er is in Terherne voldoende aanbod van betaalbare gezinswoningen, zowel koop als huur. Ouderen vinden in Terherne voldoende ouderenvoorzieningen en een actief verenigingsleven, waardoor ze graag blijven. Door de doorstroming van ouderen naar levensloopbestendige woningen zijn gezinswoningen beschikbaar gekomen. Nieuwe woonvormen, inbreiding en uitbreiding dragen bij aan een diverse woonomgeving, terwijl het behoud van het dorpskarakter en natuur ook de interesse van vakantiebewoners behoudt.

Er zijn kleinschalige in- en uitbreidingen in het dorp gerealiseerd. Bestaande bebouwing is vervangen of verbouwd en er zijn enkele woningen voor permanente bewoning bijgekomen. Naar wens van zowel de permanente als de recreatieve bewoners van Terherne zijn er geen vakantieparken bijgekomen. Permanente bewoning staat voorop, het aantal recreatiewoningen is nagenoeg gelijk gebleven. Deze balans tussen permanent en recreatief wonen geeft aandacht voor de belangen van alle doelgroepen.

2.8 Overige

Terherne is een nostalgisch Fries watersportdorp, gekenmerkt door uitstekende faciliteiten en een nostalgische ambiance. Deze authentieke sfeer wordt versterkt door het benadrukken van historische elementen van Terherne. Op diverse locaties worden bezoekers geïnformeerd over de geschiedenis van de omgeving. Hiervoor zijn QR-codes geïnstalleerd, die direct toegang bieden tot informatie op uw smartphone.

Nawoord

Dit is een vooruitblik op de toekomst van Terherne zoals deze zou kunnen zijn, gebaseerd op de gesprekken waarbij de werkgroep de vrijheid heeft genomen om Terherne in het jaar 2034 vorm te geven.

Hoe Terherne er in 2034 daadwerkelijk uitziet, is afhankelijk van ons, de inwoners van Terherne. Dit vereist wel onze actieve betrokkenheid.

Deze visie wordt door de werkgroep voorgesteld aan Plaatselijk Belang, die de eigenaar ervan is. Samen met de inwoners van Terherne zal Plaatselijk Belang moeten beslissen welke activiteiten op korte en lange termijn moeten worden uitgevoerd. In bijlage 1, het activiteitenoverzicht, wordt al een voorstel gedaan. Per thema wordt voorgesteld om een 'trekker' aan te wijzen, die medestanders zoekt om gezamenlijk de activiteiten te plannen en uit te voeren. Het is natuurlijk mogelijk dat nieuwe activiteiten ontstaan en andere vervallen, zolang ze maar bijdragen aan het doel.

De beschikbare tijd is tien jaar, wat best lang lijkt, maar voor je het weet is het 2034! We stellen voor om tegen die tijd de visie opnieuw te bekijken en te evalueren hoe ver we zijn gekomen. Een mooie uitdaging!

Bijlage 1: Activiteitenoverzicht

ACTIVITEITENOVERZICHT	Uitvoering			
	Bewoners	PB	Gemeente	Derden
Voorzieningen				
Behouden/uitbreiden van busverbinding		x	x	x
Betere verwijzing naar de kledingcontainer Koailân		x	x	
Blijven organiseren van het jaarlijkse dorpsfeest	x			
Continuering en samenwerking van en tussen onderwijs/kinderopvang		x		x
Continuering van dorpshuis "De Buorkerij"	x	x		
Inloopochtenden t.b.v. diverse activiteiten in "De Buorkerij" organiseren	x			
Instandhouden en verbeteren van de gymnastiekzaal		x	x	x
Instandhouden van de dorpswinkel	x	x		
Het starten van een 'biologische boutique' met streekproducten	x			x
Afhaalpunt voor pakketten		x		x
Een terrein voor volkstuintjes (skeelerbaan Leije-kant?)	x	x		
Instandhouden van de brievenbus		x		x
Instandhouden van Plaatselijk Belang	x	x		
Meer aanbod betaalbare koopwoningen			x	x
Meer aanbod huursector woningen			x	x
Mogelijkheid tot pinnen van contant geld		x		x
Opheffen sluitingstijden van de Jongebuorsterfeart-brug		x	x	
Verbeteren van het aanbod starterswoningen				x
Openbaar maken van het schoolplein		x		x
Verruimen openingstijden Nije Sânsleatbrêge			x	x
Uitbreiden van oplaadpunten voor elektrische auto's				x
Maken van een jeux de boules baan	x	x	x	
De Friese taal zoveel mogelijk actief blijven gebruiken, in dagelijkse omgang en bij formele aan gelegenheden en in communicatie.	x	x	x	x
Recreatie en Toerisme				
Ophogen van de brug over de Alde Sânsleat		x	x	
Aangeven van brandstof tankgelegenheden voor vaartuigen		x	x	x
Upgrade van het zwemstrand bij de Pier				x
Plaatsen van een uitkijktoren op de Pier	x	x	x	x
Behoud van de Kameleon-activiteiten				x
Culturele activiteiten voor (niet-)Friezen organiseren	x			
Handhaven cq uitbreiden van div. activiteiten (Brio/kunst/kinderboek etc)	x			
Imago van Terherne t.o.v. recreatie, wonen en vermaak	x	x		x
Aanleggen van een (gezellige) jachthaven in de kom van het dorp		x	x	x

Meer en beter gebruik van de skeelerbaan	x			x
Betere mogelijkheid bieden voor een feestgelegenheid		x		
Uitbreiden/aanleggen wandelpaden buiten de bebouwde kom		x	x	x
Behouden van het aantal ligplaatsen bij de eilandjes		x	x	x
Behouden van het aantal openbare aanlegplaatsen		x	x	
Verbeteren van het sportveld in het midden van de skeelerbaan	x	x		x
Aankondigingsborden bij de dorpsingangen, en elektronisch informatiebord op Kameleonplein.		x	x	x
Voorzien in en verwijzing naar openbare toiletten/douches		x	x	
Voorzieningen t.b.v. mindervalide recreanten (toiletten/aanlegplaatsen)		x	x	x
Elektrisch varen, ook over langere afstanden, promoten			x	x
Economie en Werkgelegenheid				
Aanbod van lokale producten vergroten	x			x
Behouden en uitbreiden werkgelegenheid in/om Terherne		x	x	x
Geen uitbreiding bedrijventerreinen anders dan op huidige plaats		x	x	x
Duurzaamheid				
Aanleggen van duurzame energievoorziening voor voeren vaartuigen	x		x	x
Creëren van duurzame energievoorzieningen voor gebouwen	x		x	x
Informatie over isolatie en energie besparing		x		x
Mogelijkheden onderzoeken voor een collectieve/duurzame energievoorziening		x		x
Creëren van een volkstuincomplex voor biologische groenten	x	x		
Natuur				
Bijenweide langs de Utbuorren in het stuk Seine tot aan het restaurant	x	x	x	x
Bescherming van het uitzicht rondom Terherne		x	x	x
Herplanten van bomen bij de Nieuwe Zandslootbrug en de Stripe	x	x	x	x
Verkeer en Veiligheid				
Aanbrengen verlichting en snoeien struikgewas fietspad richting Akkrum			x	
Oplossen knelpunten van de verkeersveiligheid binnen de bebouwde kom		x	x	
Toegankelijkheid voor mindervaliden verbeteren		x	x	x
Overlast				
Tegengaan van hondenpoep overlast	x	x		

Overig				
Oprichten van een historische vereniging	x			
Instandhouden van het carbid schieten als cultureel erfgoed	x			

Bijlage 2: Feitenoverzicht

2a Overzichtskaarten

Figuur 1: Het dorp Terherne

Figuur 2: Gemeente de Friese Meren

2b: Bevolkingssamenstelling naar leeftijd

Leeftijd	2013			2024		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
0 tot 5 jaar	30	20	50	9	15	24
5 tot 10 jaar	30	25	55	8	12	20
10 tot 15 jaar	25	20	45	9	8	17
15 tot 20 jaar	20	20	40	21	16	37
20 tot 25 jaar	10	10	20	15	11	26
25 tot 30 jaar	15	10	25	18	4	22
30 tot 35 jaar	15	20	35	10	12	22
35 tot 40 jaar	25	30	55	9	19	28
40 tot 45 jaar	45	35	80	20	23	43
45 tot 50 jaar	30	25	55	13	13	26
50 tot 55 jaar	35	35	70	32	32	64
55 tot 60 jaar	35	35	70	52	37	89
60 tot 65 jaar	30	35	65	34	38	72
65 tot 70 jaar	45	35	80	35	30	65
70 tot 75 jaar	25	20	45	27	32	59
75 tot 80 jaar	5	10	15	29	27	56
80 tot 85 jaar	10	10	20	16	14	30
85 tot 90 jaar	5	5	10	5	3	8
90 tot 95 jaar	0	5	5	0	0	0
95 jaar en ouder	0	0	0	0	0	0
Totaal	435	405	840	362	346	708

2c: Sociale kaart Terherne

1. Sportverenigingen:
 - a. Watersportvereniging “Onder Ons”
 - b. Gymnastiekvereniging “Voorwaarts”
 - c. IJclub “de Broederschap”
 - d. Sloeproevereniging “Den Bealch”
 - e. Volleybalvereniging

2. Dorpshuis “De Buorkerij”, o.a.:
 - a. Shantykoor “Ballêst oer Board”
 - b. Line dance
 - c. Koersbal
 - d. Lekker Ite
 - e. Koffieochtend
 - f. Laitsje & Meitsje
 - g. Internetcafé
 - h. Kerstmarkt

- i. Rommelmarkt
3. Evenementen, o.a.:
- a. Dorpsfeest “De Merke”
 - b. Opening watersportseizoen
 - c. Proef de Kunst
 - d. Kinderboekendag
 - e. Brio zeilmarathon
 - f. Kameleonrace
 - g. SKS Skûtsjesilen Terherne
4. Plaatselijke organisaties, verenigingen en stichtingen, o.a.:
- a. Basisschool Bloei (Meilân)
 - b. Dorpsvereniging “Plaatselijk Belang Terherne”
 - c. Doarpskrante de “Brio”
 - d. Ondernemersvereniging “DebúT”
 - e. Organisatie “Terherne Xtra op ‘e kaart”
 - f. Terhernster Enerzjykoöperaasje “De Poask”
 - g. Stichting Terhernsterveer
 - h. Vogelwacht de fjouwer doarpen
 - i. Stichting “De Lege Wâlden” (skûtsje)
 - j. Stichting “Vrienden van de Kameleon”
 - k. De Hotze de Roos Stichting
 - l. Stichting “Buorren 46”
 - m. Vereniging van eigenaren “De Zoutpoel”
 - n. Vereniging van eigenaren “Louwer om ‘e Tún”